

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

**Противодействие на корупцията и
защитата на правата на човека: пресечни
точки и международноправни стандарти**

доц. д-р Диана Ковачева

Омбудсман на Република България

Омбудсманът – коректив на лошата администрация

- Законът пряко не възлага на омбудсмана функции по противодействие на корупцията, но неговите усилия да бъде коректив на лошата администрация неизменно са свързани и с процеса на осигуряване на чиста от корупция среда за гражданите
- Чл. 41 от Хартата на основните права на ЕС: правото на добро управление е основно право на гражданите.
- Право на добро административно обслужване и право на гражданите да подават оплаквания до омбудсмана в случай на лошо администриране.
 - Лошата администрация създава непрозрачна, непредсказуема и безотчетна среда, в която са налице условия за разгръщане на корупционни практики
 - До омбудсмана често достигат сигнали за конфликт на интереси, за решения, в ущърб на обществения интерес, за непрозрачно разходване на публични средства

Омбудсманът – коректив на лошата администрация

- Редица нарушения на правата на гражданите могат да бъдат причинени от корупционни практики, защото и „дребната“ и „голямата“ корупция накърняват сериозно всички категории права на човека
- Нарушенията на икономическите и социалните права често са най-видими, но не по-малко тежки са последиците от корупцията върху политическите, гражданските и културните права

Връзка между корупцията и нарушението на правата на човека

Преамбюл на Наказателната конвенция относно корупцията на Съвета на Европа: „корупцията представлява заплаха за правовата държава, демокрацията и правата на човека...”.

Тази формулировка дава възможност да бъде направен изводът, че корупцията засяга по негативен начин човешките права и създава благоприятна среда за тяхното нарушаване

Корупцията е отрицание на спазването на правата на човека. Тя е антипод на правовата държава

Противодействието на корупцията и защитата на правата на човека

- Първоначално са регламентирани в националното законодателство на държавите
- Международноправната им рамка се развива от едни и същи международни организации – Съветът на Европа, ЕС и ООН.

Международната регламентация на правата на човека и международната забрана за тяхното нарушаване в съвременното международно право се появява много по-рано (1948 г. Всеобща декларация за правата на човека)

- Имат свое универсално, регионално и национално ниво на регламентация
- И защитата на правата на човека, и противодействието на корупцията са задължения на държавите по международното право: в съответствие с Преамбюла на Конвенцията на ООН срещу корупцията „предотвратяването и изкореняването на корупцията е отговорност на всички държави „
- Толерантността на обществото към извършването на нарушения намалява с годините, но с много бавно темпо
- Нуждаят се от почтена, добре функционираща и независима съдебна система.
- Налице са системи за наблюдение

Противодействието на корупцията и защитата на правата на човека

- **Тежките форми на корупция, и нарушенията на правата на човека имат общи корени: бедността, неефективното прилагане на законодателството, слабите институции (особено съдебната система), както и липсата на ефективен контрол от страна на държавата**
- И тежките нарушения на правата на човека, и различните форми на корупция, се проявяват най-често в държави, които са политически или икономически нестабилни.
- Налице е тясна връзка и между корупцията и бедността: корупцията поражда бедност и бедността ражда корупция
- Самата бедност, и особено крайната бедност, представлява нарушение на правата на човека, на правото на достойнство и на поредица от икономически и социални права, които се оказват недостъпни за голяма част от гражданите на държавите, в които корупцията е повсеместна.
- Държавите с най-високи нива на корупцията са и държави с най-много осъдителни присъди за нарушения на права на човека
- Вредите от корупцията са свързани със сериозни загуби за държавите и водят до задълбочаване на институционалната и финансова криза, в която се намират. Вредите на глобално ниво се измерват в милиарди
- Според Световната банка загубите от корупцията са равни на около 5 % от световния брутен вътрешен продукт и възлизат на 1 трилион годишно

Връзка между корупцията и защитата на правата на човека

- **Корупцията и нарушенията на правата на човека имат едни и същи жертви:** обществото, бизнесът и държавата
- Но, в контекста на нарушените от корупцията права на човека, жертвата винаги е конкретно лице, чиито права или достойнство са били накърнени.
- **Както дребната, така и голямата (политическа) корупция накърняват сериозно всички категории права на човека.**

Те засягат не само социалните и икономически права на гражданите (право на храна, образование, здравеопазване) , но и техните граждански и политически права (равенство, недискриминация, право на справедлив процес, политическо участие).

Връзка между корупцията и защитата на правата на човека

- **Налице е промяна в подходите за противодействие на корупцията, която се отразява и върху защитата на правата на човека: изоставяне на чисто наказателния подход за противодействие на корупцията**
 - Международно сътрудничество при разследване на корупционни престъпления
 - Превенция и обучение
 - Системата за whistleblowing
 - Отнемане на незаконно придобито имущество
 - Обезщетяване на вредите, причинени от корупционни действия на служители в администрацията
- **Поява на ново право: право на свобода от корупция (или право на чиста от корупция среда)**
- **Някои форми на противодействие на корупцията могат да нарушат основни права на човека: например правото на личен и семеен живот (чл. 8 от ЕКПЧ), например използването на СРС, провокация към подкуп; нарушения на право на собственост; правото на справедлив процес (чл. 6)**

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА ПОЧТЕНОСТ

УСТОЙЧИВО
РАЗВИТИЕ

ПРАВОВА
ДЪРЖАВА

ЖИЗНЕН
СТАНДАРТ

НАЦИОНАЛНА ПОЧТЕНОСТ

ЗАКОНОДАТЕЛНА ВЛАСТ

ИЗПЪЛНИТЕЛНА ВЛАСТ

СЪДЕБНА СИСТЕМА

СМЕТНА ПАЛАТА

ОМБУДСМАН

НЕЗАВИСИМИ АГЕНЦИИ ЗА БОРБА С
КОРУПЦИЯТА

ДЪРЖАВНА АДМИНИСТРАЦИЯ

МЕДИИ

ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО

ЧАСТЕН СЕКТОР

Политически партии

ОБЩЕСТВЕНА ЧУВСТВИТЕЛНОСТ

ЦЕННОСТИ НА ОБЩЕСТВОТО

НАЦИОНАЛНА СИСТЕМА ЗА ПОЧТЕНОСТ

